

Yaşlı Bakımı Bölümünde Öğrenim Gören Üniversite Öğrencilerinin Yaşlılara Yönelik Tutumları, Yaşlılarla Çalışma ve Yaşlılara Bakım Verme İstekliliğinin ve Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Examining the Attitudes of University Students Studying in the Department of Elderly Care towards the Elderly, Their Willingness to Work with the Elderly and to Care for the Elderly, and the Relationship Between Them

Melda Başer Seçer¹

¹Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Manisa, Türkiye

Sorumlu Yazar:

Melda BAŞER SEÇER,
Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Manisa, Türkiye
E-Posta: melda.secer@cbu.edu.tr
Telefon: +90 554 728 54 53

Nasıl Atıf Yapılmalı: Başer Seçer M. Yaşlı Bakımı Bölümünde Öğrenim Gören Üniversite Öğrencilerinin Yaşlılara Yönelik Tutumları, Yaşlılarla Çalışma ve Yaşlılara Bakım Verme İstekliliğinin ve Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Geriatrik Bilimler Dergisi 2025;8(1): 20-31.
Doi: 10.47141/geriatrik.1590023.

Geliş Tarihi: 22.11.2024

Kabul Tarihi: 02.03.2025

ÖZ

Amaç: Bu çalışma yaşlı bakımı bölümü öğrencilerinde yaşlıya yönelik tutum, yaşlıyla çalışma ve yaşlıya bakım verme istekliliğini, aralarındaki ilişkiyi ve etkileyen faktörleri incelemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntemler: Bu kesitsel çalışma, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören 154 yaşlı bakımı bölümü öğrencisi ile yapılmıştır. Öğrencilerin yaşlı tutumu, “Kogan’ın Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği” ile, yaşlıyla çalışma isteği “Yaşlıyla Çalışma İstekliliği Ölçeği” ile, yaşlıya bakım verme isteği “Yaşlıya Bakım Verme İstekliliği Ölçeği” ile değerlendirilmiştir. Cinsiyete, sınıfa ve aile yapısına göre ölçek total puanları incelenmiştir.

Bulgular: Öğrencilerin Kogan’ın Yaşlıya Yönelik Tutum Ölçeği total puan ortalaması 95,18; Yaşlılar ile Çalışma İstekliliği Ölçeği total puan ortalaması 73,02; Yaşlılara Bakım Verme İstekliliği Ölçeği total puan ortalaması 41,8 olup, cinsiyete, sınıfa ve aile tipine göre ölçek total puanları anlamlı bir değişim göstermemiştir ($p \geq 0,05$). Yaşlı ile yaşama ve klinik pratikte yaşlı bakımında deneyimi olan ve olmayan öğrencilerin ölçek puanları karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p \geq 0,05$). Yaşlıyla çalışma isteği ile bakım verme isteği arasında pozitif yönde orta düzey ilişki ($r=0,365$, $p=0,000$) bulunmuştur.

Sonuç: Bu çalışmanın sonuçları öğrencilerin yaşlılara olumsuz tutum sergilediğini, yaşlıyla çalışma ve yaşlıya bakım verme isteğinin orta düzey olduğunu göstermektedir. Özellikle, yaşlılarla olumlu temas deneyimleri ve yaşlılar için gönüllü faaliyetler gibi programlar geliştirerek bu öğrencilerin yaşlıyla çalışma ve yaşlılara bakım verme istekliliğini artırmak için daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı Bakımı, Yaşlı Tutumu, Yaşlıya Bakım Verme, Yaşlıyla Çalışma İsteği

ABSTRACT

Aim: This study examined students’ attitudes towards the elderly, their willingness to work with and care for them, and the relationships and influencing factors among these variables.

Material and Methods: A cross-sectional study of 154 elderly care department students was conducted. Students’ attitudes towards the elderly were assessed using Kogan’s Attitude Scale, their willingness to work with the elderly was measured with the Willingness to Work Scale, and their desire to care for the elderly was evaluated with the Willingness to Care Scale. Scale scores were analyzed by gender, class, and family structure.

Results: Students scored an average of 95.18 on Kogan’s Attitude Scale, 73.02 on the Willingness to Work Scale, and 41.8 on the Willingness to Care Scale. No significant differences were found based on gender, class, or family type ($p \geq 0.05$). When the scale scores of students with and without experience in living with the elderly and caring for the elderly in clinical practice were compared, no significant difference was found ($p \geq 0.05$). A moderate positive relationship ($r=0.365$, $p=0.000$) was found between the desire to work with the elderly and desire to provide care.

Conclusion: The results of this study show that students have negative attitudes towards the elderly, and their desire to work with and care for the elderly is at a moderate level. In particular, more studies are needed to increase these students’ willingness to work with and care for the elderly by developing programs such as positive contact experiences with the elderly and volunteer activities for the elderly.

Keywords: Elderly Care, Attitude Towards the Elderly, Caring for the Elderly, Desire to Work with the Elderly

GİRİŞ

Yaşlılık; biyolojik, psikolojik ve sosyoekonomik faktörlerin etkileşiminin bir sonucu olarak ortaya çıkan gerileme ve sorunların arttığı bir dönemdir. Kronolojik yaşlanma, 65 yaş üstü olarak kabul edilmiştir (1). Günümüzde nüfus yaşlanması küresel çapta önemli bir sorun haline gelmiştir. Birleşmiş Milletler tarafından 2019 yılında yayınlanan “Dünya Nüfus Beklentileri”, 65 yaş ve üzeri yaşlı nüfusun büyümesinin en hızlı olduğunu bildirmektedir. Yaşlı nüfus oranının 2050 yılına kadar %20’ye çıkması beklenmektedir (2). Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, yaşlı nüfus 2015 yılında 6 milyon 495 bin 239 kişi iken son beş yılda %22,5 artarak 2020 yılında 7 milyon 953 bin 555 kişi olmuştur. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı ise 2015 yılında %8,2 iken, 2020 yılında %9,5’e yükselmiştir. Yıllar ilerledikçe bu oranın 2030 yılında %12,9, 2080 yılında ise %25,6 olacağı tahmin edilmektedir (3).

Yaşlanma sürecinde oluşan engellilikler ve kronik hastalıklar yaşlıların fiziksel ve psikolojik sağlığı ile yakından ilişkilidir. Yaşlılar, çoklu komorbidite, fonksiyonel bağımlılık ve bilişsel bozukluk açısından daha yüksek risk altındadır (4). Nüfusun yaşlanmasıyla birlikte yaşlılarda ortaya çıkan fiziksel ve psikolojik sağlık sorunları, bakım yükünü artırmaktadır (5).

Yaşlılar için geleneksel aile destek yapısının zayıflaması, toplumsal iş bölümündeki değişiklikler ve işgücü nüfusundaki azalma, yaşlı bakımında önemli bir boşluğa yol açmıştır. Dünya Sağlık Örgütü, 2050 yılına kadar 110,5 milyon kişinin günlük bakıma ihtiyaç duyacağını ve toplam nüfusun %6’sını oluşturacağını öngörmektedir. Bunlardan 66 milyonu, 60 yaş ve üzeri yaşlı insanlar ve günlük bakıma ihtiyaç duyan kişilerin %59,7’sini oluşturmaktadır (6).

Dünya genelinde, hızla artan yaşlı nüfus, birçok sosyal zorluğu ve ekonomik yükü beraberinde getirmektedir. Bu yüzden yaşlı ile ilgili alanlarda çalışanların sayısı da her geçen gün artmaktadır. Özellikle yaşlı bakımı konusunda yüz yüze

verilen hizmetin ve bu hizmeti sağlayanların özelliklede yaşlı bakım tekniklerinin önemi her geçen gün artmaktadır. Son yıllarda önemli bir konuma gelen yaşlı bakım teknikleri, bu insanlara yaşamlarının her alanında destek olabilecek bilgi ve becerilere sahip, disiplinler arası çalışmanın ilk basamağını oluşturmaktadır (7). Türkiye’de yaşlı bakımı programları, bakıma ihtiyacı olan veya olmayan yaşlı bireylere bakım ve rehabilitasyon sağlayabilecek ve yaşam kalitelerinin artırılmasına katkıda bulunabilecek teknikleri eğitmek için ön lisans düzeyinde kurulmuştur (8). Yaşlı bakımı teknikleri, bakıma ihtiyaç duyan kişilerin günlük yaşam aktivitelerini sürdürmelerine ve hastalıkla ilgili sağlık sorunlarını ortadan kaldırmalarına yardımcı olabilecek eğitimli insan gücünü oluşturmaktadır ve yaşlı bireyler ile bütünsel bir şekilde ilgilenebilecek mesleki eğitim almaktadırlar (9).

Yaşlılarla ve yaşlı bakımında çalışan veya çalışacak tüm sağlık elemanlarının yaşlıya karşı tutumu, yaşlılar ile çalışma ve bakım istekliliği, yaşlıların yaşam kalitesi ve daha kaliteli hizmetin sağlanması açısından çok önemlidir (10). Yaşlı bakımı istekliliği, yaşlıya yönelik bakımı gönüllü olarak yerine getirme isteğini ifade etmektedir (11). Bazı çalışmalar, yaşlı bakımında görevli bazı sağlık elemanlarının yaşlılara karşı olumsuz tutum sergilediğini ve yaşlılara bakım vermede istekli olmadığını dile getirmiştir (12).

Yapılan bir çalışmada, Türkiye’deki hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara yönelik olumsuz görüşler ortaya koyduklarını ancak mezun olduktan sonra yaşlılara bakma istekliliklerinin nispeten daha yüksek olduğu belirtilmiştir (13). Yaşlı yetişkinlerle çalışmak, fiziksel sağlık sorunlarının yanı sıra depresyon, tükenmişlik ve sosyal izolasyon gibi psikolojik ve sosyal zorluklara da neden olmaktadır (14,15). Yaşlı yetişkinlere yönelik olumsuz önyargılar, değerler, inançlar ve tutumlar da bakım kalitesini etkilemektedir. Yaşlanmaya ve yaşlılığa yönelik olumlu veya olumsuz tutumlar doğrudan bakım kalitesiyle ilişkilidir (16).

Yaşlanan nüfus, 65 yaş üstü önemli sayıda insan uzun ve sağlıklı bir yaşam sürecektir olsa da, sağlık hizmetleri için küresel olarak tanınan bir zorluktur. Bununla birlikte, gelişmiş sağlık bakımına ihtiyaç duyan karmaşık ve çoklu teşhislere sahip giderek artan sayıda yaşlı insan bulunmaktadır (17). Bu nedenle, sağlık alanındaki öğrencilerin yaşlı bakımını daha az arzu edilen bir alan, moral bozucu ve zorlayıcı olan tutumlar olarak tanımlamaları endişe vericidir; bu tutumlar yaşlı insanlarla sınırlı teorik ve klinik deneyime atfedilmiştir (18-20). Sonuç olarak, öğrencileri yaşlanan bir nüfusun taleplerini karşılamaya hazırlamak, zorlu ve acil bir görevdir.

Öğrencilerin uygun ve ilgili öğrenme fırsatlarına maruz bırakıldığı klinik uygulamanın, yalnızca klinik öğrenme süreçleri için değil, aynı zamanda çalışma alanını nasıl algıladıkları ve gelecekteki iş kararlarını nasıl etkiledikleri açısından da büyük önem taşıdığı iyi bilinmektedir (21-23). Bu algılar, akademideki ve klinik ortamlardaki sosyalleşme süreci tarafından etkilenebilmektedir (24). Yaşlı insanlarla çalışmanın öğrenci hemşireler tarafından daha az değerli görüldüğü ve öğrenci hemşireler hemşirelik programında ilerledikçe yaşlı insanlarla çalışma niyetinin azaldığı belirtilmektedir (25). Yaşlı insanların bakımı ile ilgili yeterli teorik bilgi ve pratik becerilerle donatılmadan ve klinik uygulama sırasında eğitmenlerden uygun destek alınmadan, öğrencilerin yaşlı bakımının daha az arzu edilen bir alan olduğu yönündeki önceden edinilmiş görüşleri değiştirebilir (26). Bu, öğrenciler için klinik yerleştirmelerin yalnızca uzun süreli bakım tesislerini değil, aynı zamanda sağlıklı yaşlanma kliniklerini veya yaşlı insanların sağlık gelişiminin diğer alanlarını da içermesi gerektiği ve böylece yaşlı insanların daha olumlu bir resmini sunması gerektiği sonucuna varan Neville ve arkadaşları (2014) tarafından da desteklenmektedir (27).

Yaşlanan dünyada, artan bakım ihtiyacını karşılamak ve bakım kalitesini iyileştirmek için, gelecekteki yaşlı bakım teknikerlerinin tutumları, yaşlıyla çalışma ve yaşlıya bakım verme istekliliği incelenmelidir. Yaşlıyla çalışma ve

bakım sağlama isteğini değerlendirmek ve bu yönde planlama yapmak, gelecekte alınacak önlemleri ve uygulamaları belirlemek açısından kritik bir konudur. Bu gereklilikten yola çıkarak, bu çalışmada yaşlı bakım programında okuyan öğrencilerin yaşlı yetişkinlere yönelik tutumlarını, çalışma ve bakım verme isteklerini, bunların arasındaki ilişkiyi ve etkileyen faktörleri incelemeyi amaçladık.

GEREÇ ve YÖNTEMLER

Bu kesitsel araştırma, etik kurul onayı alınmasının ardından 2-7 Kasım 2024 tarihleri arasında çevrim içi anket aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini bir Devlet Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulunda yaşlı bakımı bölümünde öğrenim gören öğrenciler; örneklemini ise internet üzerinden mesaj yolu ile (WhatsApp; 1 Meta Way, Kaliforniya, ABD) gönderilen ve forma erişim sağlayan, bu formu tamamlayıp geri dönüş sağlayan öğrenciler (n=154) oluşturmuştur. Anket formuna başlamadan önce katılımcılardan onay alınmıştır. Araştırmanın dahil edilme kriterleri, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulunda yaşlı bakımı bölümünde öğrenim görüyor olmak, çalışma için gönüllü olmak ve Türkçe okuyup anlayabiliyor olmaktır. Gönderilen formu eksik bir şekilde gönderen öğrenciler çalışmadan dışlanmıştır. Bu çalışmanın etik kurul onayı, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı Sağlık Bilimleri Etik Kurulu'ndan (tarih: 30.10.2024, karar no: 2695) alınmıştır. Bu çalışmada Helsinki Deklarasyonu Prensipleri'ne uygun hareket edilmiştir.

Araştırma kapsamında "Google Forms" uygulaması kullanılarak hazırlanan yapılandırılmış anket formu, bağlantı linki ile öğrencilere akıllı telefonlar için geliştirilmiş bir mesajlaşma ve arama uygulaması (WhatsApp) üzerinden ulaştırıldı. Araştırmada kullanılan ve beş bölümden oluşturulan anket formunun ilk bölümünü; araştırmanın amacı ve bu araştırmaya gönüllü olarak katılım sağlanabileceğini ifade eden genel bir bilgilendirme metni ile "Bu araştırmaya gönüllü olarak katılmak istiyorum" ve "Bu araştırmaya katılmak istemiyorum"

seçenekleri oluşturdu. “Bu araştırmaya gönüllü olarak katılmak istiyorum” seçeneğini tercih eden öğrenciler formun diğer bölümlerine geçebildi. Formun ikinci bölümünde öğrencilere, sosyo-demografik (yaş, cinsiyet, öğrenim gördüğü sınıf, aile yapısı, yaşlı birey ile yaşam durumu... vb.) özelliklerini sorgulayan sorular; üçüncü bölümünde Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği’nde yer alan sorular, dördüncü bölümünde Yaşlılarla Çalışma İsteekliliği Ölçeği’nde yer alan sorular; son bölümünde ise Yaşlılara Bakım Verme İsteekliliği Ölçeği’nde yer alan sorular yöneltildi.

Kogan’ın Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği

Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği, Kogan tarafından 1961 yılında bireylerin yaşlılara karşı tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir (28). Toplam 34 maddeden oluşan ve 6’lı likert tipi olan ölçeğin; 17 pozitif ve 17 negatif ifadesi bulunmaktadır. Ölçeğin yapısı nedeniyle negatif ifadeler 6, 5, 4, 3, 2, 1; pozitif ifadeler 1, 2, 3, 4, 5, 6 şeklinde puanlanmaktadır. Ölçeğin alt boyutları bulunmamaktadır. Tüm maddelerden elde edilen puanlar toplanarak toplam puana ulaşılmaktadır. Ölçeğin puan aralığı 34-204 puan arasında olmakta, puanın yüksek olması pozitif tutumu, düşük olması negatif tutumu göstermektedir. Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Küçükgüçlü ve arkadaşları (2011) tarafından yapılmış ve Cronbach alfa değeri 0,89 olarak bulunmuştur (29).

Yaşlılarla Çalışma İsteekliliği Ölçeği

Fadayevatan ve arkadaşları (2018) tarafından, tıp öğrencilerinin yaşlılarla çalışma isteekliliğini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Yirmi maddelik bir ölçek, 6 puanlık bir ölçek kullanılarak yanıtlanır (1= kesinlikle katılmıyorum, 6= kesinlikle katılıyorum). Ölçeğin dört alt boyutu tutum (1-5 madde), öznel norm (6-10 madde), algılanan davranışsal kontrol (11-15 madde), niyet (16-20 madde)) bulunmaktadır ve Cronbach’ı alfa değerleri sırasıyla 0,54-0,57-0,73-0,84’tür. Ölçeğin toplam puanının Cronbach alfa değeri ise 0,81. Alt boyutların tamamı beş maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek minimum puan 20’dir,

maksimum puan ise 120’dir (30). Toplam ölçeğin puanı, tüm madde puanlarının toplanmasıyla elde edilir. Yüksek ortalama puan, yüksek düzeyde yaşlı insanlarla çalışmaya istekli olmak anlamına gelir. Ölçeğin orijinal dili İngilizcedir. Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Akpınar Söylemez ve arkadaşları (2022) tarafından 2022 yılında yapılmıştır (31).

Yaşlılara Bakım Verme İsteekliliği Ölçeği

Aday ve Campbell tarafından geliştirilen bu ölçeğin, Türkçe geçerlik güvenilirliği, Hançerlioğlu ve Karadakovan tarafından yapılmıştır (32). 12 maddeden oluşan ölçek 5’li likert tipdedir ve tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçekten alınan en düşük puan 12, en yüksek puan 60’tır. Yüksek puan yaşlıya daha yüksek düzeyde bakım verme isteekliliğini göstermektedir. Ölçeğin orijinalinin Cronbach’s alpha katsayısı 0,70, Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında Cronbach’s alpha katsayısı 0,67’dir (33).

İstatistiksel Analiz

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin istatistiksel analizi IBM SPSS Statistics Standart Concurrent User V 26 (IBM., Armonk, New York, ABD) paket programı ile yapıldı. Katılımcıların kategorik değişkenleri sayı (n) ve yüzde (%) ile; sayısal değişkenleri ise normal dağılım koşulları sağlandığı için ortalama ve standart sapma (ortalama $\pm$ standart sapma) olarak verildi. Değişkenlerin normalliği Shapiro-Wilk testi ile, varyansların homojenliği ise Levene testi ile değerlendirildi. İki grup arasındaki ölçüm değerlerinin karşılaştırılmasında ikiden fazla grupta ölçüm değerlerinin karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi, oran karşılaştırmalarında ise ki-kare testi kullanıldı. Değişkenlerin arasındaki ilişki için Pearson korelasyon analizi yapıldı. Anlamlılık düzeyi ise $p \leq 0,05$ olarak kabul edildi.

BULGULAR

Bu kesitsel çalışmaya bir üniversitenin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu’nda Yaşlı

Bakımı programında öğrenim gören 154 öğrenci (%92) katılmıştır. Öğrencilerin yaş ortalaması 20,7'dir. Öğrencilerin %86'sını kız öğrenciler oluşturmuştur. Öğrencilerin %68'i çekirdek aile tipine sahiptir, %56'sının yaşlı ile yaşama deneyimi, %54'ünün klinik pratikte yaşlı bakımı

konusunda deneyimi bulunmaktadır. Öğrencilerin %68'i yaşlı bir akraba ile aynı evde yaşamak istemezken, %69'u ailenin genç üyeleriyle birlikte yaşlanmak istediklerini belirtmiştir (Tablo I).

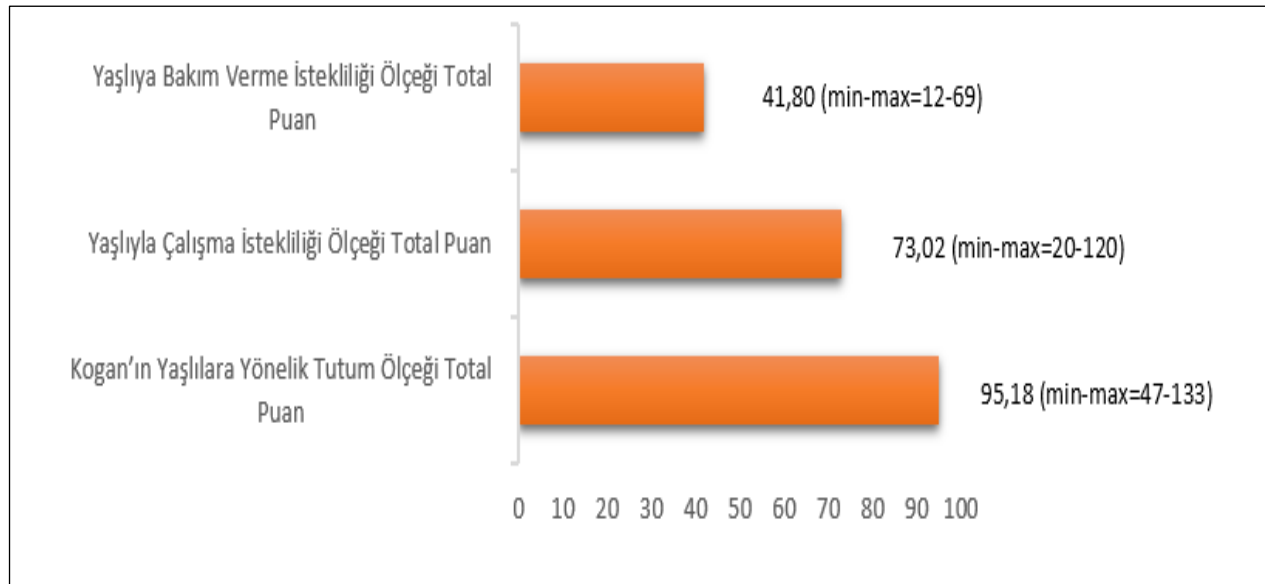
Tablo I. Öğrencilerin demografik özellikleri

Yaş (X ± SS)	20,7±4,69	
	n	%
Cinsiyet (n, %)		
Kız	133	86,4
Erkek	21	13,6
Sınıf (n, %)		
1. sınıf	81	51,6
2. sınıf	73	46,1
Aile tipi (n, %)		
Çekirdek	107	67,5
Geniş	37	24
Parçalanmış	10	6,5
Aile gelir durumu (n, %)		
Gelir giderinden az	48	31,2
Gelir giderine denk	97	63
Gelir giderinden fazla	9	5,8
Yaşlı ile yaşama durumu (n, %)		
Evet	86	55,8
Hayır	68	44,2
Yaşça büyük bir akraba ile aynı evde yaşama durumu (n, %)		
Evet	81	52,6
Hayır	73	47,4
Klinik pratikte yaşlı yetişkinlerin bakımı konusunda deneyim durumu (n, %)		
Evet	83	53,9
Hayır	71	46,1
Yaşlı akrabalarla birlikte yaşamak ister misiniz? (n, %)		
Evet	50	32,5
Hayır	104	67,5
Yaşlandığınızda ailenizin genç üyeleriyle birlikte yaşamak ister misiniz?(n, %)		
Evet	106	68,8
Hayır	48	31,2
Bu bölümden başka bölümlere dikey geçiş yapmayı düşünen öğrenci	85	55,1

X ± SS: Ortalama ± standart sapma, n: Sayı

Kogan'ın Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği total puan ortalaması 95,18'dir (Şekil 1). Sınıfa, cinsiyete ve aile yapısına göre ölçek total puanında anlamlı bir değişim bulunmamıştır ($p \geq 0,05$). Öğrencilerin Yaşlılar ile Çalışma İstekliliği total puan ortalaması 73,02 (Şekil 1)

olup, sınıfa, cinsiyete ve aile tipine göre değişmemektedir ($p \geq 0,05$). Yaşlılara Bakım Verme İstekliliği total puan ortalaması 41,8 olup (Şekil 1), cinsiyete, sınıfa ve aile tipine göre anlamlı bir değişim göstermemiştir ($p \geq 0,05$) (Tablo II).

Şekil 1. Ölçeklerin total puanları, minumum ve maximum değerleri

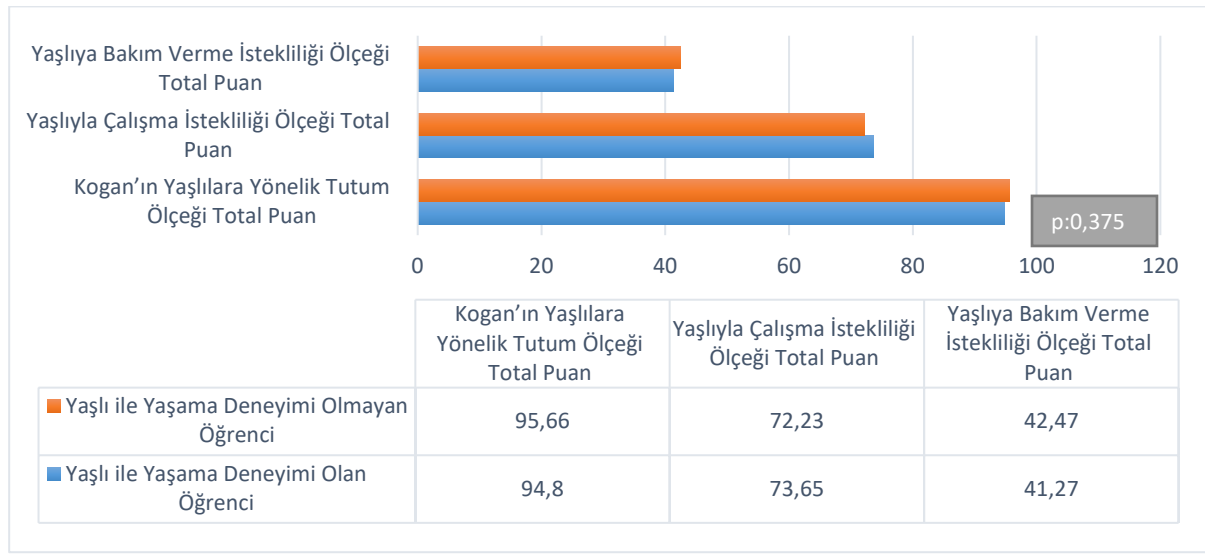
Tablo II. Kogan'ın Yaşlılara Yönelik Tutum, Yaşlıyla Çalışma ve Yaşlıya Bakım Verme İstekliliği Ölçeği toplam puanlarının cinsiyet ve sınıfa göre karşılaştırılması

Kogan'ın Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği total puan	X ± SS	P*
Cinsiyet		
Kadın	95,05±12,43	0,867
Erkek	95,75±17,69	
Sınıf		
1. sınıf	95,17±13,05	0,990
2. sınıf	95,20±13,39	
Aile tipi		
Çekirdek	93,86±13,04	
Geniş	99,72±11,29	0,050
Parçalanmış	92,40±17,50	
Yaşlıyla Çalışma İstekliliği Ölçeği total puan	X ± SS	P*
Cinsiyet		
Kadın	73,62±12,04	0,236
Erkek	68,95±16,50	
Sınıf		
1. sınıf	71,66±12,59	0,076
2. sınıf	75,47±12,64	
Aile tipi		
Çekirdek	72,99±13,37	0,995
Geniş	73,18±11,38	
Parçalanmış	72,80±10,93	
Yaşlıya Bakım Verme İstekliliği Ölçeği total Puan	X ± SS	P*
Cinsiyet		
Kadın	41,72±7,91	0,925
Erkek	41,95±9,85	
Sınıf		
1. sınıf	42,04±8,42	0,624
2. sınıf	42,38±7,69	
Aile tipi		
Çekirdek	41,74±8,44	0,651
Geniş	41,31±6,93	
Parçalanmış	44,20±9,46	

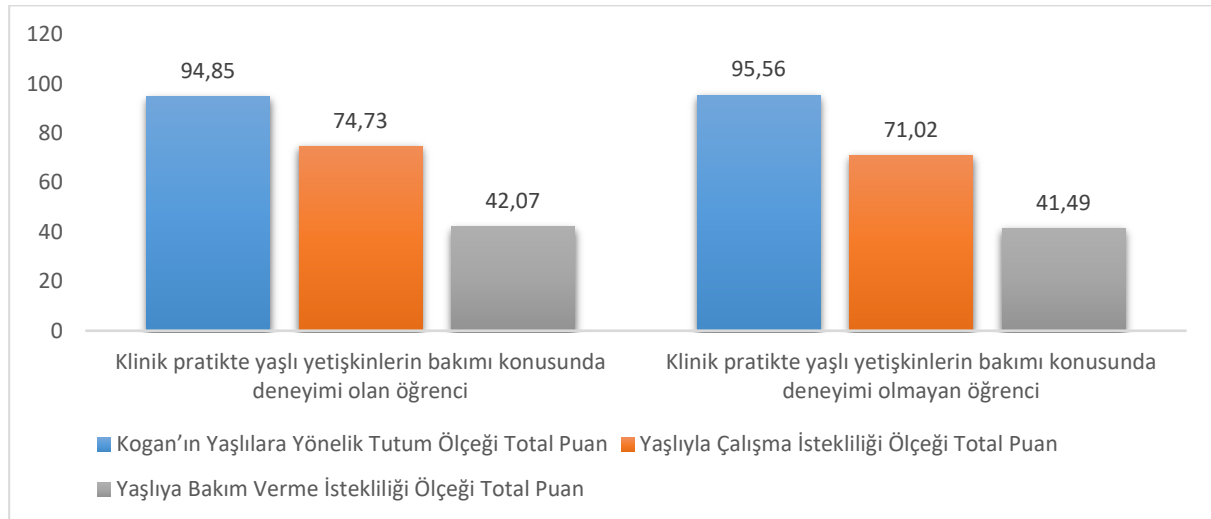
p<0,05, *Bağımsız gruplarda t-testi, X ± SS: Ortalama ± standart sapma, n: Sayı

Yaşlı ile yaşama deneyimi olan ve olmayan öğrencilerin ölçek puanları karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p \geq 0,05$) (Şekil 2). Aynı şekilde klinik pratikte yaşlı bakımında deneyimi olan ve olmayan öğrencilerin ölçek total puanları karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p \geq 0,05$) (Şekil 3). Öğrencilerin

yaşlıya yönelik tutumu, yaşlıyla çalışma ve yaşlıya bakım verme istekliliği arasındaki ilişki incelendiğinde, yaşlıya yönelik tutum ile yaşlıya bakım verme isteği arasında pozitif yönde az ($r=0,174$, $p=0,031$), yaşlıyla çalışma isteği ile bakım verme isteği arasında pozitif yönde orta düzey ilişki ($r=0,365$, $p=0,000$) bulunmuştur (Tablo III).

Şekil 2. Yaşlı ile yaşama deneyimine göre ölçeklerin total puanları

Şekil 3. Klinik pratikte yaşlı yetişkinlerin bakımı konusunda deneyime göre ölçek total puanları

Tablo III. Yaşlıya yönelik tutum, yaşlıyla çalışma ve yaşlıya bakım verme istekliliği arasındaki ilişki

	Yaşlıya Yönelik Tutum Ölçeği total puan		Yaşlıyla Çalışma İstekliliği Ölçeği total puan		Yaşlıya Bakım Verme İstekliliği Ölçeği total puan	
	r	p	r	p	r	p
Yaşlıya Yönelik Tutum Ölçeği total puan	-----	-----	0,154	0,056	0,174	0,031
Yaşlıyla Çalışma İstekliliği Ölçeği total puan	0,154	0,056	-----	-----	0,365	0,000

TARTIŞMA

Bu çalışma, yaşlı bakım bölümünde öğrenim gören öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumu, yaşlılarla çalışma ve yaşlıya bakım verme istekliliğini araştırmak için yapılmıştır. Çalışmanın sonuçları yaşlı bakım tekniker adaylarının yaşlılara yönelik negatif tutum içinde olduğunu, yaşlılarla çalışma ve yaşlıya bakım verme istekliliğinin orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Yaşlıya yönelik tutum, yaşlıyla çalışma ve yaşlıya bakım verme istekliliği, cinsiyete, sınıfa, aile yapısına, yaşlı ile yaşama deneyimi ve yaşlı bakımında klinik pratikte deneyim durumuna göre değişmemektedir. Öğrencilerin yaşlıya yönelik olumlu tutumu arttıkça yaşlıya bakım verme isteği artmakta, yaşlıyla çalışma isteği artıkça yaşlıya bakım verme isteği de artmaktadır.

Yaşlı bakım teknikerleri, bakımın temel değerine sahip olan ve kaliteli bakım sunmada iyi konumlanmış olan sağlık sektöründeki kilit kişilerdir. Yaşlılara karşı olumsuz tutumlar, yaşlı bireylere sağlanan bakımı olumsuz yönde etkilemektedir. Önceki çalışmalar, hemşirelik öğrencilerinin yaşlı insanlara karşı olumsuz tutumlar sergilediğini ve çok az ilgi duyduğunu bildirmiştir (34,35). Dahası, çalışmalar hemşirelik öğrencilerinin olumlu tutumlara sahip olmalarına rağmen mezun olduktan sonra yaşlı insanlarla çalışmaya karşı ilgilerinin azaldığını bildirmiştir (35). Çalışmamızda yaşlı bakım bölümü öğrencileri yaşlılara olumsuz tutum

sergilemektedir. Bu olumsuz tutum öğrencilerin yaşlıyla çalışma ve yaşlıya bakım verme isteğini de negatif yönden etkilemektedir. Yaşlı bakım eğitimi, yaşlı insanlara karşı olumlu tutumlar geliştirmede önemli bir role sahiptir. Eğitim kurumları öğrencilerin yaşlı insanlara karşı tutumlarını değiştirmede ve iş tercihlerini etkilemede ilk basamaklarda yer almaktadır. Önceki çalışmalar, eğitimin ve öğrencilerin akademik yılının hemşirelik öğrencileri arasında yaşlı insanlara karşı tutumlar üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu bulmuştur. Ayrıca, çalışmalar cinsiyetin ve yaşlı insanlara bakma konusunda daha önce deneyim sahibi olmanın hemşirelik öğrencileri arasında yaşlı insanlara karşı tutumlarla ilişkili faktörler olduğunu göstermiştir (36,37). Bu çalışmaların tersine, bizim çalışmamızda akademik yıla (sınıf), cinsiyete ya da klinik deneyime göre yaşlılara bakım verme ve yaşlıyla çalışma isteğinde değişim görülmemiştir. Bu durum hemşirelik ve yaşlı bakım bölümü ders içeriklerinin ve akademik yılların (lisans-önlisans) farklı olmasından kaynaklanabilir.

Yaşlılarla çalışma ve yaşlılara bakım verme istekliliği üzerine yapılan çalışmaların çoğu hemşirelik öğrencileriyle yürütülmüştür. Bu çalışmalar çeşitli ülkelerde yapılmış olup, sonuçlar değişkenlik göstermektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde, hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara bakım verme isteğinin 5 üzerinden 3,8 olduğu, Çin'de yapılan bir çalışmada orta ile

yüksek düzeyde olduğu, Sri Lanka'da isteklilik düzeyinin düşük olduğu belirtilmiştir (38-40). Ülkemizde yapılan bir çalışmada yaşlı bakım tekniker adaylarının yaşlıya yönelik tutumlarının ve bakım verme isteklerinin çeşitli etkenlere göre değişiklik gösterdiği, ancak bakım verme isteğinin orta düzeyde olduğu belirtilmiştir (8). Çalışmamızda bu sonuca benzer olarak yaşlı bakım bölüm öğrencilerinin yaşlıya bakım verme istekliliğinin orta düzey olduğu bulunmuştur.

Yapılan çalışmalarda kadınların yaşlılara yönelik tutumlarının ve bakma isteklerinin genellikle erkeklerden daha olumlu olduğu belirtilmektedir (41,42). Yaşlı bakım bölümü öğrencilerinde yapılan bir çalışmada erkek öğrencilerin bakım verme isteği daha yüksek bulunurken (8), bir diğer çalışmada bakım verme isteği cinsiyete göre değişmemiştir (43). Bazı araştırmalarda yaşlılara yönelik tutumun cinsiyete göre değiştiği ve kadın öğrencilerin daha olumsuz tutuma sahip olduğu bildirilmiştir (44). Bu değişik sonuçlar, yaşlı ile çalışma veya yaşlı bakımının zor ve fiziksel anlamda yorucu olduğu algısından kaynaklanabilir. Bizim çalışmamızda yaşlıya yönelik tutum, yaşlıyla çalışma ve yaşlıya bakım verme isteği cinsiyete göre değişmemiştir, fakat öğrenciler yaşlılara yönelik olumsuz tutum sergilemektedir. Yaşlılara karşı olumlu bir tutum geliştirmek ve öğrencilerin onlarla çalışma isteklerini artırmak için dersler ile birlikte klinik eğitim almaları gerektiği vurgulanmaktadır (45). Bu anlamda yaşlı bakım programlarında verilen eğitimler dersleri ve klinik uygulamaları kapsamaktadır. Bunlara ek olarak huzurevlerinde uygulama ve staj yapabilme imkanlarının sağlanması veya artırılması, bu konuda seminer ya da çalıştayların düzenlenmesi, yaşlılarla vakit geçirecekleri alanların, empati parkurlarının ve aktivitelerin oluşturulması faydalı olabilir. Bütün bunlar öğrencilerin tutumunu değiştirmeye, çalışma isteğinin ve yaşlılara verilen bakım kalitesinin artmasına katkı sağlayabilir.

Artan küresel nüfus yaşlanması ve yaşlıların psikolojik durumlarının kötüleşmesiyle birlikte, yaşlı nüfusu ilgilendiren fiziksel ve psikolojik

sorunlar sürekli olarak ortaya çıkmaktadır. Yaşlı bakım şekli, geleneksel aile desteğinden modern sosyal desteğe doğru kademeli olarak değişmektedir. Kuşaklar arası aile desteği, yaşlıların bakım seçme ve yaşlılara bakım verme isteğini etkileyen önemli bir psikolojik faktördür. Yapılan bir çalışmada, yaşlılara bakma deneyiminin hemşirelik öğrencilerinin yaşlılara bakım verme istekliliğini etkileyebileceği ve deneyimli öğrencilerin yaşlılara bakmak için daha fazla özgüvene ve beceriye sahip olduğu ortaya konulmuştur. Bu nedenle mezuniyetleri sonrası yaşlı bakımında görev alacak öğrencilerin yaşlılara bakma pratiği yapması hayati önem taşımaktadır. Yaşlılara yönelik olumlu tutumun yüksek düzeyde bakım isteğine yol açacağı muhtemeldir. Çalışmamızda öğrencilerin yaşlılara karşı tutumu iyi olmadığından öğrencilerin yaşlılara yönelik olumsuz tutumlarını değiştirmelerine yardımcı olmak için önlemler alınmalıdır, o zaman öğrencilerin yaşlılara bakma olasılıkları daha yüksek olacaktır. Eğitim müdahalesi, öğrencilerin yaşlı insanlara yönelik tutumlarını değiştirmelerine yardımcı olabilir (19), olumlu klinik öğrenme deneyimlerinin, gerontolojik hemşirelik eğitiminin yaşlı insanlara yönelik tutumları iyileştirebileceği ve hemşirelik öğrencilerinin yaşlı insanlara bakma tercihlerini artırabileceği öne sürülmektedir (46). Mentörlerin olumsuz etkisi ve klinik uyulama sırasında kötü deneyimler yaşlıya kötü tutumların nedeni olabilir (25,47). Yapılan çalışmalarda destekleyici bir öğrenme ortamının ve karşılıklı saygıya dayalı eğitmenle güvenilir bir ilişkinin önemi doğrulanmaktadır. Çeşitli klinik ortamlarda yaşlıların bakımına yönelik sürdürülebilir öğrenme deneyimlerinin, müfredatta uygulanması ve eğitim programı boyunca olumlu tutumların hakim olması sağlanmalıdır (39).

Çalışmalar, yaşlı bireylerle daha fazla etkileşim ve temasın önyargıları azalttığını ve olumlu tutumlar geliştirmede etkili olduğunu, klinik uygulama ortamı ve bakım verme deneyiminin ise kuşaklar arası temasın verdiği memnuniyetle yaşlı bireylerle çalışma isteğini artırdığını

göstermiştir (48,49). Literatürde cinsiyet açısından farklı sonuçlar vardır. Olumlu tutumların kadınlarda veya erkeklerde daha yüksek olduğu çalışmalar veya cinsiyetin bir öneminin olmadığı çalışmalarda bulunmaktadır (50-52). Çalışmalarda kadınlarda olumlu tutumun daha yüksek olmasının nedeni, kadınların toplumsal cinsiyet rolleri gereği daha koruyucu ve şefkatli olmaları olabilir. Ancak çalışmamızda yaşlılara yönelik tutum, yaşlıyla çalışma ve yaşlıya bakım verme isteği ne cinsiyete ne akademik yıla ne de aile yapısına göre değişmemektedir. Bunun nedeni bu bölümde öğrenim gören öğrencilerin çoğunun mezun olduğunda bu meslekle ilgili kaygılarının olması ve çoğunun dikey geçiş yapmak istemesi olabilir.

SONUÇ

Yaşlı bakımı bölümü öğrencileri arasında olumlu tutumların geliştirilmesi, yaşlı insanlara kaliteli bakım sağlamada çok önemlidir, çünkü geriatrik bakım sağlık sektöründe temel bir bileşen olarak ortaya çıkmaktadır. Yaşlı bakımı öğrencilerinin yaşlılara bakım verme istekliliğini artırmak için yaşlılara yönelik önyargıyı azaltmak ve yaşlılara yönelik olumlu tutumlar geliştirmek gerekmektedir. Özellikle, yaşlılarla olumlu temas deneyimleri ve yaşlılar için gönüllü faaliyetler gibi programlar geliştirerek bu öğrencilerin yaşlılara bakım verme istekliliğini artırmak için daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır. Sağlık alanında eğitim alan öğrencilerin yaşlılara bakım verme isteklerini artırmak için eğitim sürecinde yaşlı bireylerle daha fazla iletişim kurabilecekleri etkinlikler ve eğitimler düzenlenmesi, uygulamalarında yaşlı bireylerle daha fazla bir arada bulunarak deneyim kazanmaları önerilmektedir. Öğrenciler bu deneyimleri yaşlı bireylerin hizmet aldığı huzurevi, gündüz bakımevleri, kreş gibi kurumlarda uygulama yaparak kazanabilirler. Ayrıca multidisipliner bir yaklaşımla farklı sağlık alanlarında eğitim gören öğrencilerin bir arada bulunmasının yaşlılara yönelik sağlayabilecekleri mesleki katkı ve pratik etkiyi artıracığı düşünülmektedir. Bu durum ileride geriatri alanında çalışma isteklerini artırabilir.

BİLDİRİMLER

Teşekkür

Öğrencilere, bu araştırmaya katılım sağladıkları için teşekkür ederim.

Finansal Destek

Çalışmada herhangi bir kişi ya da kurumdan finansal destek sağlanmamıştır.

Etik Onay

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı Sağlık Bilimleri Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır (tarih: 30.10.2024, karar no: 2695).

KAYNAKLAR

1. WHO (Internet). Ageing and Health Available from: <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health>. 2023.
2. IHME (The Institute for Health Metrics and Evaluation) (2018). State of Global Air 2018: Over 7 Billion People Face Unsafe Air. Seattle, WA: IHME).
3. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Yaşlılar-2021-45636>, Erişim tarihi: 2024 11.11.2024.
4. Ambàs-Novellas J, Santaugènia S J, Vela E, et al. What lies beneath: A retrospective, population-based cohort study investigating clinical and resource-use characteristics of institutionalized older people in Catalonia. BMC Geriatrics. 2020; 20: 1-8.
5. Wang C, Zhang F, Pan C, et al. The willingness of the elderly to choose nursing care: Evidence from in China. Front Psychol. 2022; 13: 865276.
6. Organization WH, World report on ageing and health. 2015.
7. Benli AR, Acar E, Zoroglu T, et al. Occupational anxiety level and associated factors at senior class elder care technician students. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi. 2017; 6: 2512-2521.
8. Okur E, Akbal Y, Yagci Sentürk A, et al. The willingness of elderly care program students to care for older adults and the associated factors: a multi-centered research. Educational Gerontology. 2023; 49: 333-344.
9. Saruhan G, Kiraz EDE, Ergin F, et al. Adnan Menderes University Elder Care Technician Program: Students' Expectations for Trade Branch. Meandros Medical And Dental Journal. 2013; 14: 19-23.
10. Joung H Y, The Effect of Senior Simulation Program in Elderly Care Attitudes of the employees working for Elderly Care Facilities, the understanding of the aged, job satisfaction, and job performance. Korean Society of Nursing Science Conference. 2011; 185-185.

11. Kim Y, Jang I. The factors associated with care willingness towards older adults among nursing students. *Journal of the Korean Data Analysis Society*. 2017; 19: 1669-1683.
12. Kim S, Yang K, Oh H, et al. Nursing and social welfare students' knowledge and attitudes toward the elderly. *Journal of the Korea Gerontological Society*. 2002; 22: 21-36.
13. Celik SS, Kapucu S, Tuna Z, et al. Views and attitudes of nursing students towards ageing and older patients. *Australian Journal of Advanced Nursing*. 2010; 27: 24-30.
14. Özçakar N, Kartal M, Tekin N, et al. Burnout and relevant factors in nursing staff: what affects the staff working in an elderly nursing home. 2012; 15: 266-272.
15. Robison J, Fortinsky R, Kleppinger A, et al. A broader view of family caregiving: effects of caregiving and caregiver conditions on depressive symptoms, health, work, and social isolation. *J Gerontol B Psychol Sci Soc Sci*. 2009; 64: 788-798.
16. Wade S. Promoting quality of care for older people: developing positive attitudes to working with older people. *J Nurs Manag*. 1999; 7: 339-347.
17. World Health Organization. (2021). Falls. Fact Sheets. Retrieved from <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/falls>.
18. Carlson E. Meaningful and enjoyable or boring and depressing?: the reasons student nurses give for and against a career in aged care. *J Clin Nurs*. 2015; 24: 602-604.
19. Shen J, Xiao LD. Factors affecting nursing students' intention to work with older people in China. *Nurse Educ Today*. 2012; 32: 219-223.
20. McCann TV, Clark E, Lu S. Bachelor of Nursing students career choices: A three-year longitudinal study. *Nurse Educ Today*. 2010; 30: 31-36.
21. Marsland L, Hickey G. Planning a pathway in nursing: do course experiences influence job plans? *Nurse Educ Today*. 2003; 23: 226-235.
22. Kristofferzon M-L, Mårtensson G, Mamhidir A-G, et al. Nursing students' perceptions of clinical supervision: The contributions of preceptors, head preceptors and clinical lecturers. *Nurse Educ Today*. 2013; 33: 1252-1257.
23. Abbey J, Liddle J, Bridges P, et al. Clinical placements in residential aged care facilities: the impact on nursing students' perception of aged care and the effect on career plans. *Aust J Adv Nurs*. 2006; 23: 14-19.
24. Phelan A. Socially constructing older people: Examining discourses which can shape nurses' understanding and practice. *J Adv Nurs*. 2011; 67: 893-903.
25. Stevens JA. Student nurses' career preferences for working with older people: A replicated longitudinal survey. *Int J Nurs Stud*. 2011; 48: 944-951.
26. Carlson E, Idvall E. Nursing students' experiences of the clinical learning environment in nursing homes: A questionnaire study using the CLES+ T evaluation scale. *Nurse Educ Today*. 2014; 34: 1130-1134.
27. Neville C, Dickie R, Goetz S. What's stopping a career in gerontological nursing?: literature review. *J Gerontol Nurs*. 2014; 40: 18-27.
28. Kogan N. Attitudes toward old people in an older sample. *J Abnorm Soc Psychol*. 1961; 62: 616-622.
29. Küçüköçlü Ö, Mert H, Akpınar B. Reliability and validity of Turkish version of attitudes toward old people scale. *J Clin Nurs*. 2011; 20: 3196-3203.
30. Fadayevatan R, Momtaz YA, Fadayevatan R, et al. Development and validation of the willingness to work with elderly people scale (WEPS) among medical sciences students. *Journal of Clinical Gerontology & Geriatrics*. 2018; 9: 149-155.
31. Akpınar Söylemez B, Akyol MA, Özgül E, et al. Willingness to work with elderly people scale (WEPS) for medical and nursing students: cross-cultural adaptation and psychometric validation. *Educational Gerontology*. 2022; 48: 610-622.
32. Aday RH, Campbell MJ. Changes In Nursing Students' attitudes And Work Preferences After A Gerontology Curriculum. *Educational Gerontology*. 1995; 21: 247-260.
33. Hancerlioglu S, Karadakovan A. Yaşlıya bakım verme istekliliği ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması, geçerlik ve güvenilirliği. *E-Sağlık Hemşirelik Dergisi*. 2016; 5: 8-16.
34. Söderhamn O, Lindencrona C, Gustavsson SM. Attitudes toward older people among nursing students and registered nurses in Sweden. *Nurse Educ Today*. 2001; 21: 225-229.
35. King BJ, Roberts TJ, Bowers BJ. Nursing student attitudes toward and preferences for working with older adults. *Gerontol Geriatr Educ*. 2013; 34: 272-291.
36. Deltsidou A, Gesouli-Voltyraki E, Mastrogiannis D, et al. Nurse teachers' and student nurses' attitudes towards caring the older people in a province of Greece. *Health Science Journal*. 2010; 4: 245-257.
37. Lambrinou E, Sourtzi P, Kalokerinou A, et al. Attitudes and knowledge of the Greek nursing students towards older people. *Nurse Educ Today*. 2009; 29: 617-622.
38. Rathnayake S, Athukorala Y, Siop S. Attitudes toward and willingness to work with older people among undergraduate nursing students in a public university in Sri Lanka: A cross sectional study. *Nurse Educ Today*. 2016; 36: 439-444.
39. Zhang S, Liu Y-h, Zhang H-f, et al. Determinants of undergraduate nursing students' care willingness towards the elderly in China: Attitudes, gratitude and knowledge. *Nurse Educ Today*. 2016; 43: 28-33.
40. Jang I, Kim Y, Kim Y. Nursing students' willingness to care for older adults. *Int'l J Soc Sci Stud*. 2019; 7: 1.
41. Wolff J L, Spillman B C, Freedman V A, et al. A national profile of family and unpaid caregivers who assist older adults with health care activities. *JAMA Intern Med*. 2016; 176: 372-379.
42. Wang C-C, Liao W-C, Kao M-C, et al. Taiwanese medical and nursing student interest levels in and attitudes towards geriatrics. *Ann Acad Med Singap*. 2009; 38: 230-236.
43. Toygar I, Hancerlioglu S, Theofanidis D. Nursing students' willingness to care for older adults in Turkey in 2020. *NPT*. 2020; 7: 238-244.
44. Köse G, Ayhan H, Taştan S, et al. Determination of the attitudes of students from different department in the field of health on the discrimination against the elders. *Gulhane Medical Journal*. 2015; 57: 145.
45. Liu Y-E, Norman IJ, While AE. Nurses' attitudes towards older people: A systematic review. *Int J Nurs Stud*. 2013; 50: 1271-1282.
46. Li Y. Survey and research on nursing students' attitudes, knowledge and work preferences toward older people. 2014, Master's thesis. Jilin University, Changchun, China.
47. Gould O N, Dupuis-Blanchard S, MacLennan A. Canadian nursing students and the care of older patients: How is geriatric nursing perceived? *J Appl Gerontol*. 2015; 34: 797-814.
48. Kogan LR, Schoenfeld-Tacher RM. Participation in an intergenerational service learning course and implicit biases. *Educational Gerontology*. 2018; 44: 90-98.
49. Counts HK, Aday RH, Wallace JB, et al. Getting AHeAD: examining the intergenerational benefits of participating in a college service-learning program. *Journal of Intergenerational Relationships*. 2022; 20: 217-236.

50. Güven Ş, Muz G, Ertürk N. The attitudes of university students towards elderly discrimination and the relation of these attitudes with some variables. *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences*. 2012; 2: 99-105.
51. Altun A, Demirel B. Attitudes of university students on elderly discrimination: The case of Keskin Vocational School. *MANAS Journal of Social Studies*. 2020; 9: 423-434.
52. Çilingir D, Bulut E, Hintistan S. Attitudes of nursing students towards ageism. *DEUHF ED*. 2017; 10: 137-143.